

EL MOLÍ DE LA MARIA

Francisco Nos, el Gord de Foro, mort l'any 1887

Aquest molí, un cop bastida la Residència, forma part, gairebé, de la vila; per tant és a l'abast de tothom. Quin covarxi, de xiquet no hi ha jugat?

Nogensmenys aquesta adjectiva, malauradament, no ha servit per cuidar-lo i estimar-lo com allò que és (testimoni passiu d'un passat, si més no, important per la vila), ans bé ha succeït a l'inrevés. Escombraries de tota mena llençades des del Tossal han ensorrat ja gran part de la sèquia, i si això no para aviat, el mateix molí restarà colgat per sempre, immolat per allò que se'n diu progrés i civilització. On anem? Ens està tot permès? Jo crec que l'home hodiern, amb la força que li dona llur tecnologia, pensa que ho pot dominar i cagar tot, que la terra li pertany, i és tot just a l'inrevés, és ell mateix qui pertany a la terra.

Però anem al molí. Està molt deteriorat, son estat és ruïnós, idèntic que l'habitatge del moliner del que formava un sol bloc de construcció.

El cup és vertical i d'alçària mitjana. Era molí de dues moles, algunes encara hi romanen descollocades o trencades, d'altres no hi són. No es pot veure cap vestigi que hi hagués "llimpia". La bassa era prou petita comparada amb la dels altres molins.

Res no he pogut esbrinar pel que fa a la seva construcció. Tan-

mateix no seria gens ni mica gosat situar-la dins del segle XVIII. En Francesc Nos motejat "Lo Gord de Foro" tenia a París un negoci de joieria ensems amb un company de raça jueva. A la façana de l'establiment hom podia llegir "NOS ET SETEN". Van fer molts diners i part de la seva hisenda va gastar-se-la a Les Coves. Va comprar el molí de la Maria, algunes cases i en va construir d'altres, entre elles la casa gran (on a hores d'ara és Banesto), també va comprar varietat de finques. A més a més va pagar les portes del Calvari, una bomba contra incendis i el Monument de l'església. Aquest monument, destruït durant la guerra civil, segons m'han dit, era força bonic, graons de fusta, cortinatges de vellut i al bell mig el tabernacle amb domàs fúnebre. Tot ell era còpia del que hi havia a Notre Dame, la seu de París. Els últims anys de la seva vida els passà a la casa gran, lloc on va morir l'any 1887. Està soterrat al cementiri on té una làpida amb un bust. Com que no es va casar ni va tenir fills s'emportà a París alguns dels fills dels seus nebots. No cal dir que va col·locar-los a

tots (nissaga de relleu al país voi, un d'ells, Jean Nos, esdevingué general de l'exèrcit francès, a hores d'ara viu retirat a Antibes). El molí, el va heretar Nicanora un cop morts els seus germans n'Eliseo i en Salvador. A hores d'ara és dels seus hereus, però les escriptures segons em diuen es van perdre a la guerra.

Com que estava tan a prop del poble tenia tot de clients, malgrat que els molins que estaven més allunyats cobraven menys. Passaren per aci prou moliners com en Tomàs Sancho i Giner, casat amb na Rosa Gascó. Tres filles i un fill que van tenir tots dos li van néixer al molí. També va estar-hi en Josep Miquel Albella (moliner del molí de l'Om) i el darrer moliner fou en Gasulla, el nom del qual no han sabut dir-me'l. Aquest tenia una filla disminuïda que li deien Maria Rosa. Durant la riuada del 21 de la finestra estant tocava l'aigua del riu amb les mans. Com que el nivell de l'aigua anava pujant, moliner i mairada van escapolar-se pel Tossal. El molí va restar prou malmès. Va deixar de moldre abans de la guerra.

Em conta en Juan Albert i Nos, propietari, que son pare, en veure que li van furar una de les moles a més d'altres tropelleries, va assajar de protegir-lo cloent portes i cup mitjançant envans de maons. Però no va durar gaire temps tot tancat. Aviat van destapar-li el cup i li tiraven animals morts, després va tocar-li el torn a la porta.

Abans d'esmentar les característiques de la sèquia cal dir que el propietari del molí va arribar a un acord econòmic amb les propietaris de les cases de la Ravaleta, per darrere de les quals passava la sèquia, mitjançant el qual els va cedir el tram que li pertanyia a cadascú juntament amb el dret de sèquia. En canvi amb l'Ajuntament no ha succeït així. Sense cap tipus d'acord ni permís ha anat envaint la propietat del molí permetent de llençar escombraries que en molts trams ja han colgat la sèquia i a darreries, fins i tot, la xarxa de clavegueres que l'acompanya des de la Roca Tallada fins al molí, sempre viatjant per una cota més baixa, ha creuat toa la parcel·la penetrant i profanant les entranyes del molí. Cal recordar

ZONA
URBANA
CREUADA
PER
LA SÈQUIA

